

Rábai Gábor*

Egy lépés az nem lépés – tánclépések szerzői jogi védelme a parketten és azon túl

1. BEVEZETÉS

A szerzői jog célja elsősorban az, hogy művészeti, illetve tudományos értékkel bíró új alkotások jöjjenek létre. Az így létrejött műveknek számos megjelenési formája van, lehetnek festmények, szobrok, papírra vetett, kottába foglalt zeneművek, könyvek vagy akár filmek is. A festmények, zeneszámok és könyvek klasszikusan a szellemi tulajdonjog tárgyát képező, védelemben részesülő alkotások. Ezekre vonatkozóan a szerzői jog egyértelmű szabályokat tartalmaz, azonban vannak olyan művek, amelyek jogi védelme már korántsem könnyen meghatározható.

Nagyvárosok utcáin sétálva gyakran láthatunk utcai művészeket, amint hangszeren játszanak, pantomim mutatványt adnak elő a turisták számára vagy valamilyen formában táncolnak. E táncok – legyenek spontán *flashmob*ok, táncmulatságok vagy más figyelemfelkeltő attrakciók –, arra készítetik a járóelőt, hogy megálljon, és megcsodálja a bemutatott előadást.¹ Az ilyen előadásokról gyakran videofelvétel is készül, ami önálló mű létrehozását, valamint jogsértést is eredményezhet.

Hasonló eset, amikor napjaink tánciskolaiban a tanárok által bemutatott látványos és gyakran bonyolult figurákat a résztvevők sokszor az órák végén, telefonon rögzítik. Teszik ezt nemcsak azért, mert tetszik nekik az adott tánclépés, hanem mert a videóról a későbbiekben át lehet ismételni, újra lehet tanulni az adott lépéssort. Azok pedig, akik hiányoztak az óráról, a videó megszerzésével meg tudják tanulni az adott lépést a következő órára.

Mindkét helyzetben egy egyszerű, mondhatni mindennapos cselekmény hoz létre egy olyan tartalmat, amely első ránézésre úgy tűnhet, nem jár sok jogkövetkezménnyel. Ennek azonban éppen az ellenkezője igaz, ugyanis a bemutatott tánclépések lehetnek olyan egyéni figurák, amelyeket az azokat előadó táncosok maguk találtak ki, így hozva létre egy saját táncelőadást, és az elkészült felvétel maga is egy külön mű, amelynek elkészítése és felhasználása számos jogkövetkezménnyel jár. Részesítheti-e védelemben a szerzői jog az így létrejött tánclépéseket, koreográfiákat? Milyen jogkövetkez-

ményei vannak a videofelvételnek? Milyen jogok illetik meg a táncosokat?

Jelen tanulmány célja e kérdések megválaszolása. Az első részben a tánc, a tánclépések és koreográfiák jogi megítélésének bemutatását követően ismertetésre kerülnek az egyes speciális tánc típusok, valamint a tánc és a sport jogi megítélése közötti hasonlóságok is. A második részben a táncosok „fogalmi” meghatározása, jogai kerülnek bemutatásra a videofelvétel útján rögzített alkotások vonatkozásában. Mindezek ismertetésére a magyar joggyakorlat mellett az Egyesült Államok jogforrásainak felhasználásával kerül sor.

2. A TÁNC ÉS A JOG KAPCSOLATA

Számos táncstílus és műfaj létezik. Táncolhatunk párban (salsa, west coast swing), csoportosan (néptánc, flashmob), egyedül (TikTok-videók, flamenco, hastánc), valamint a technológia fejlődésével már az online térben (videójátékok) is. Lehet sportként (zumba, jazztánc, jóga), szórakozásból (salsa, lindy-hop, hip-hop) vagy versenyszerűen (társastánc, jégtánc) is táncolni. Így a táncnak számos megjelenési formája és típusa van, amelyek között – az egyik – kapcsolódási pont éppen a jog, pontosabban a jogvédelem.

A szellemi tulajdonvédelem részeként a szerzői jog határozza meg, hogy mikor részesülhet a tánc mint mű védelemben, milyen jogokkal rendelkeznek a táncot előadó és megalkotó művészek, valamint a megalkotott művek felhasználásához milyen engedélyek megszerzése és jogdíjak megfizetése szükséges. E kérdéskör megvizsgálására általában színházi és balettművek kapcsán kerül sor, jelen tanulmányban ezek azonban csak példaként szolgálnak a táncok, pontosabban a páros táncok lépéseinek és koreográfiáinak szerzői jogi védelem szempontjából való megítéléséhez.

2.1. A TÁNC FOGALMÁNAK SZERZŐI JOGI MEGKÖZELÍTÉSE

Annak megállapításához, hogy a tánclépések és koreográfiák részesülhetnek-e szerzői jogi védelemben, először a tánc fogalmát szükséges tisztázni. A Cambridge szótár többfajta meghatározást ad a tánc fogalmára: egyrészt „a test és a láb zenére történő mozgatása”, másrészt „egy meghatározott

* Rábai Gábor: az Igazságügyi Minisztérium Versenyjogi és Szellemi Tulajdonjogi Főosztályának korábbi jogi szakügyintézője.

1 Juan Diego Madrid TIMBERA: *OFREZCO bailar SALSA la música una a las personas*. 2019. május 3. Elérhető: <https://www.youtube.com/watch?v=1APZshsmEH1M>.

mozdulatsor, amit a hozzá illő zenére adnak elő”.² A hazai irodalomban A magyar nyelv értelmező kéziszótára az alábbi meghatározást adja a tánc fogalmára: „*Vmely érzelmi tartalmat kifejező ritmikus mozgás, amelyet többnyire zene v. ének kísér, ill. amelyet zene v. ének ütemére végeznek*”.³ A két definíció meghatározó elemei a ritmikus mozgás, egy meghatározott mozdulatsor és a zene megléte, azonban együttesen sem tekinthetők univerzális definíciónak. A szerzői jog nemzetközi szabályozásának egyik alapkövét képező Berni Unió Egyezmény az irodalmi és művészeti művek oltalmáról (a továbbiakban: BUE) szóló kommentárja az alábbiak szerint határozza meg a tánc fogalmát: „[a] tánc- és pantomimalkotások hosszú hagyományra tekintenek vissza a világ több országában. Lényegében ezek mozgásművészeti alkotások, amelyekben az előadók cselekedetei történetet mesélnek el, egy képet hoznak létre vagy érzelmeket ébresztenek. Ezekhez zene is társulhat, és lehetséges, hogy a történeteket írásban vagy más formában dokumentálják.”⁴ E meghatározás nagyon tágan értelmezi a tánc fogalmát, hiszen beleérthető a színházi előadás, a társastánc, a modern táncok bármelyike, vagy éppenséggel a jóga is. A táncnak nincs – jogi szempontból – egységes meghatározása, köszönhetően annak, hogy nagyon sokfajta mozgást illetünk e szóval, így a fogalmát meghatározni is csak nagyon általános definícióval lehetne. De akkor mit is részesíthet védelemben a szerzői jog?

Ahhoz, hogy egy mű – így a tánc lépés, illetve a koreográfia is – mint alkotás szerzői jogi védelemben részesüljön, meg kell felelnie a szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvényben (a továbbiakban: Sztj.) meghatározott követelményeknek. Az Sztj. által támasztott feltételek összefoglalva a következők: „Szerzői jogi védelem alatt áll az irodalom, a tudomány és a művészetek területén létrehozott, a szerző szellemi tevékenységéből fakadó egyéni, eredeti jellegű alkotás. A védelem nem függ mennyiségi, minőségi, esztétikai jellemzőktől, vagy az alkotás színvonalára vonatkozó értékítéllettől.”⁵

Ezek a szerzői jogi védelemben részesülés pozitív feltételei. Egyrészt meghatározott területen kell az alkotást létrehozni – jelen esetben a művészet területén –, másrészt a létrehozott műnek egyéni és eredeti alkotásnak kell lennie, amelynek a szerző szellemi tevékenységéből kell származnia.⁶ A látszólag egyszerű követelményeknek való megfelelés korántsem egyszerű. Ez nemcsak általános megfogalmazásuknak, hanem a védeni kívánt művek – jelen esetben a különböző tánc lépések és koreográfiák – sokszínűségének is köszönhető. Az ilyen és hasonló kérdések megválaszolásában segíthet a Szerzői Jogi Szakértő Testület (a továbbiakban: SZJSZT),⁷ amelyek

feladata a szerzői jogi védelemmel kapcsolatban felmerülő peres és nemperes szakkérdések megválaszolása, e munkájával pedig jelentős mértékben hozzájárul a tánc elhelyezéséhez a magyar szerzői jogi szabályozásban.

Azt, hogy a tánc a művészet területén létrehozott művek körébe tartozik, az SZJSZT már egy 2005-ös véleményében meghatározta.⁸ A meghatározás – általános is – leírja a tánc lényegét, ezzel megerősítve, hogy a tánc jogosult lehet szerzői jogi védelemre. További követelmény, hogy az alkotásnak valamilyen módon ki kell fejeződnie. A tánc esetében ez megnyilvánulhat egy videofelvételen történő rögzítéssel, egyes táncok esetén pedig egy könyvben⁹ leírva, meghatározott, egységes rövidítések használatával is. Ugyanakkor érdekes része a meghatározásnak, hogy nem szükséges rögzített formában megjelennie a táncnak. Ezáltal akár egy olyan tánc előadása is részesülhet szerzői jogi védelemben, amelynek fizikai megjelenése pusztán annak a táncosok általi bemutatásával valósul meg.

A szerzői jogi védelemnek nemcsak pozitív, hanem negatív feltételei is vannak, ezeket az Sztj. részletesen felsorolja.¹⁰ Így többek között nem részesülnek szerzői jogi védelemben az ötlet, az elgondolás, valamint a folklór kifejeződései sem. Ezért egy tánc lépés-kombináció ötlete, vagy a csíki néptánc lépései nem részesülhetnek szerzői jogi védelemben, mivel az ötletnek nincs fizikai megvalósulása, a néptánc lépés pedig a folklór megjelenési formája, kifejeződése.

Az Sztj. által meghatározott szerzői jogi védelemben részesített művek listája – közvetlenül – sem a tánc lépést, sem a koreográfiát nem tartalmazza, a táncval kapcsolatos szerzői jogi védelemben részesíthető műveket mint „táncjátékot” határozza meg.¹¹ Ezért annak megállapításához, hogy a koreográfia vagy a tánc lépés részesülhet-e szerzői jogi védelemben, előfeltétel annak megállapítása, hogy beletartoznak-e a táncjáték kategóriájába. Összefoglalva egy tánc lépés, illetve koreográfia akkor részesülhet szerzői jogi védelemben, ha beletartozik az Sztj.-ben meghatározott táncjáték-kategóriába, és olyan eredeti, egyéni, a művészet területén létrehozott mű, amely meghaladja az ötlet szintjét, és a szerző szellemi tevékenységéből fakad.

Általánosan elmondható, hogy a tánc – e konjunktív feltételek teljesítésével – védelemben részesülhet, azonban az általános meghatározásnál részletesebb elemzés szükséges annak megállapítására, hogy konkrétan egy tánc lépés vagy koreográfia mint alkotás részesülhet-e az Sztj.-ben meghatározott szerzői jogi védelemben.

2.2. A TÁNC LÉPÉSEK SZERZŐI JOGI MEGÍTÉLÉSE

A tánc lépések egy adott táncfajta rövid, sokszor ismétlődő elemei, amelyeket tekinthetünk az adott tánc „építőköveinek” is. Számos műfaj tánc lépései esetén felmerül a kérdés – hasonlóképpen a hangokhoz vagy egyes ütemekhez a zenében –,

2 Dance. Elérhető: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/dance>.

3 TÁNC. Elérhető: <http://mek.oszk.hu/adatbazis/magyar-nyelv-ertelmezoszotara/szotar.php?szo=T%C3%81NC&offset=9&kezdobetu=T>.

4 SAM RICKETSON – JANE C. GINSBURG: International Copyright and Neighbouring rights. The Berne Convention and Beyond. Oxford University Press, 2006. Idézi: SZJSZT-16/14: A Szerzői Jogi Szakértő Testület szakvéleményei – Balettprodukciónak és irodalmi mű viszonya, 2014. július 8., 3. o. (a továbbiakban: SZJSZT-16/14).

5 TATTAY Levente – POGÁCSÁS Anett – UJHELYI Dávid: Szellemi alkotások joga. Szent István Társulat, Budapest, 2021, 99. o.

6 GYERTYÁNFY Péter – LEGEZA Dénes (szerk.): Nagykommentár a szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvényhez. Jogtár-kiegészítés, Wolters Kluwer, 2021. Kérdéses az oldalszámolás az online változat esetében.

7 Sztj. 101. §.

8 SZJSZT-31/2005: A Szerzői Jogi Szakértő Testület szakvéleményei – Az átdolgozás szintjét el nem érő inspiráció színházi lézerprodukciónak esetén, 2006. január 30., 2. o. (a továbbiakban: SZJSZT-31/2005).

9 Alex MOORE: *The Ballroom Technique*. London, The Imperial Society of Teachers of Dancing, 10. kötet, 1994.

10 Sztj. 1. § (4)–(7) bekezdés.

11 Sztj. 1. § (1) bekezdés d) pont.

hogy lehetséges-e egyes elemeit szerzői jogi védelemben részesíteni. Ez különösen az olyan (páros) táncok esetén képez jelentős nehézséget – mint a szamba vagy az angol keringő –, ahol nemcsak az alap, hanem a komplexebb figurák lépései is minden táncos számára jól ismertek. E nehézség feloldására és a problémakör bemutatására a jogvédelem három fontos eleme, a közkincsek, a korábban meghatározott szerzői jogi védelemben részesülés alapfeltételei és a páros táncok sajátosságának ismertetésével kerül sor.

Fontos tisztázni, hogy bármilyen tánc alapvető lépései – avagy építőkockái – nem részesülhetnek szerzői jogi védelemben. E szabványlépéseket a jog – mivel ismertségük óta már eltelt a szerzői jog által biztosított védelmi idő¹² – közkincseként¹³ tartja számon, így az ilyen figurák¹⁴ – a salsa esetében ilyenek lehetnek a *Sombrero*¹⁵ vagy a *Setenta*¹⁶ lépések – nem részesülnek szerzői jogi védelemben, azokat bárki szabadon felhasználhatja. A szerzői jogi védelem ilyen módon történő korlátozása szükséges, mivel e nélkül a tánc oktatása, előadása vagy a figurák versenyeken történő alkalmazása jogilag ellehetetlenülne, mivel nehéz, olykor egyenesen lehetetlen lenne a művészek számára, hogy eredeti műveket hozzanak létre anélkül, hogy a szerzői jogok megsértésével kapcsolatos problémákba ütköznenek e figurák, lépések felhasználásával.¹⁷ Ezért sem képezheti a bécsi keringő alaplépése, a rumba oldal-lépése vagy a klasszikus balett egyes pozíciói szerzői jogi védelem tárgyát.¹⁸

A standard alaplépések kombinációja azonban már részesülhet szerzői jogi védelemben, amennyiben megfelel a szerzői jog által támasztott követelményeknek.¹⁹ Míg e követelményeket egy hosszabb táncelőadás – vagy más mű, például egy film vagy könyv – könnyen teljesíti,²⁰ egy rövid, gyakran fél percnél rövidebb lépcső már nem biztos, hogy rendelkezik olyan egyéni, eredeti jelleggel, amely eléri a szerzői jogi védelemben részesülés jogszabály által meghatározott küszöbét. Mindez azonban egy olyan problémát vet fel, amelyre általános válasz nem adható, ezt – ahogy oly sok más szerzői jogi kérdést is – eseti jelleggel kell megvizsgálni és eldönteni.

A tánc sajátossága, hogy nem pusztán egy elkészített mű, hanem egy folyamatosan használt és – a táncosok által – kis mértékben folyamatosan formált alkotás, ezért szükséges figyelembe venni, hogy egy tánc lépés milyen céllal születik. Ha csupán technikai céllal azért hoznak létre egy tánc lépést, hogy jobban megérthető és megtanulható legyen egy mozdulatsor,

az nem részesülhet szerzői jogi védelemben.²¹ Hasonlóképpen, ha egy tánc lépést az úgynevezett „social dance” keretében hoznak létre, az nem részesülhet szerzői jogi védelemben.²² E kivétel ugyan az Egyesült Államok jogában került megalkotásra, azonban a magyar jogban is igaz. A „social dance” kifejezés magyarra társastáncként fordítható, ugyanakkor a fogalom nemcsak a klasszikus társastáncokra – mint pl. a rocky, a rumba vagy az angol keringő – értendő, hanem a napjainkban divatos bachata, salsa, kizomba is idetartozik. A kifejezés magában foglal minden társastáncot, latin- és divattáncot, amelyet nem profi táncosok, hanem a társadalom bármely tagja nem versenyzés céljából táncol.²³ A „social dance” lépések önmagukban nem élvezhetnek szerzői jogi védelmet, mivel nemcsak túlságosan hasonlítanak létező lépésekre, hanem gyakran azok kombinációiból állnak, ami ugyan látványos,²⁴ de az ismert, már létező figurák egymás után eltáncolása esetén az eredetiség követelménye nem teljesül, és a figuraelemek ilyen módon történő sorrendbe helyezése sem tekinthető kifejezetten egyéni tevékenységnek.

Összesítve megállapítható, hogy egy tánc lépés nem részesülhet szerzői jogi védelemben. Ennek számos oka – amelyek akár együttesen is megvalósulhatnak – lehet, ezek közé tartozik, ha a lépés már olyan régen minden táncos által ismert, hogy a közkincsek kategóriájába került, vagy ha a „social dance” keretében táncolt lépésként nem is részesülhet védelemben. E két eset kifejezetten igaz a párban táncolt táncok – így pl. a salsa, paso doble vagy a west coast swing – lépéseire, azonban a védelemből való kizárás nem csak kifejezetten e táncokra vonatkozik, mivel általánosságban egy rövid tánc lépés nem éri el a szerzői jog által támasztott egyéniség és eredetiség követelményét. Ennek oka, hogy a szerzői jog nem védi, nem védheti a művek „építőkockáit”, mert ezek egy műfaj olyan alkotóelemei, amelyekre az ugyanazon a területen tevékenykedő művészeknek szüksége van egy ötletük kifejezésére.²⁵ Így a szerzői jog nem védheti őket, mivel ezzel korlátozná a jövőbeli alkotások létrejöttét.

2.3. A KOREOGRÁFIÁRÓL

A tánc lépések önállóan nem részesülhetnek szerzői jogi védelemben, azonban mint egy mű építőkockái – hasonlóan a hangjegyekhez a zenében – a tánc lépések sorozata, koreográfiaként már részesülhet szerzői jogi védelemben.²⁶ De pontosan mi is az a koreográfia, és hogyan is védi a szerzői jog?

12 Sztj. 31. § (1) bekezdés.

13 Andrea BORRONI – Giovanna CARUGNO: The Protection of Choreographies Under Copyright Law: A Comparative Analysis. *Italian Law Journal*, 2021/7. 18. o.

14 Goldance Kubai Salsa Figuralista. 2020. Elérhető: <https://goldance.hu/tancok/salsa>.

15 Dolce Dance Franchise Tánciskola Hálózat, *Sombrero Dolce Dance*, 2010. szeptember 10. Elérhető: <https://www.youtube.com/watch?v=ShLABvUuZXg>.

16 Dolce Dance Franchise Tánciskola Hálózat, *Setenta Dolce Dance*, 2010. szeptember 10. Elérhető: <https://www.youtube.com/watch?v=RWgCfsF3w30>.

17 Martin CHANDLER: Whose Dance Is It Anyway?: Carving out Protection for Short Dances in the Fast-Paced Digital Era. *North Carolina Law Review*, Vol. 98, Iss. 4, 2020, 17. o.

18 BORRONI–CARUGNO: i. m. 19. o.

19 Uo. 22. o.

20 CHANDLER: i. m. 11. o.

21 Gabriel MITCHELL: Who Controls the Dance. *AIPLA Quarterly Journal*, Vol. 46, Iss. 3, 2018, 22. o.

22 United States Copyright Office: *Copyright Registration of Choreography and Pantomime*. 2021. Library of Congress – Washington, DC, 3. o. Elérhető: <https://www.copyright.gov/circs/circ52.pdf>, a továbbiakban: Circular 52.

23 Chris LYNAM: What Is Social Dancing? 2018. augusztus 20. Elérhető: <https://www.arthurmurraylive.com/blog/what-is-social-dancing>.

24 Rodo DIAZ: Niño bailando Salsa, 2019. március 24. Elérhető: <https://www.youtube.com/watch?v=-lb6hdNkaHI>.

25 CHANDLER: i. m. 16. o.

26 Regan A. SMITH: Curious Cases of Copyrightability before the Copyright Office. *Columbia Journal of Law & the Arts*, Vol. 43, Iss. 3, 2020, 10. o.

A kérdés megválaszolásához nemcsak mint a szerzői jog nemzetközi szabályozásának egyik alapkövéhez, hanem az egyik első nemzetközi szellemi tulajdonjoggal foglalkozó jogszabályhoz, a BUE szövegéhez kell visszanyúlni. A BUE – amelyhez 100 évvel ezelőtti csatlakozását Magyarország ebben az évben Valentin-napon ünnepelte²⁷ – eredeti, 1886-os szövegében²⁸ még nem tesz említést a koreográfiáról, az csak a szöveg 1908-as módosítását követően került bele,²⁹ így már több mint 100 éve részesülnek szerzői jogi védelemben a koreográfiák.³⁰ A BUE-t kihirdető 1975-ös törvényerejű rendelet szövege³¹ – amelynek szóhasználatát később az Szjt. is átveszi – azonban nem tartalmazza a koreográfia kifejezést, helyette a „táncmű” kifejezést használja. Ebből következik, hogy a magyar jogban a táncmű megegyezik a koreográfiával. Továbbá az SZJSZT gyakorlatában – az Szjt. szövegében meghatározott – táncjáték a koreográfia szinonimája,³² így a magyar jogban a táncmű, a koreográfia és a táncjáték ugyanazon fogalmat jelölik.

A három kifejezést egységesen jelentő koreográfia szerzői jog által használt fogalmának meghatározása nem egyértelmű. Meghatározható a tartalmát képező elemek alapján: „A koreográfiák különböznek más, a szerzői jog által védett művektől, mivel korlátozott számú szabványosított elemekből állnak (hangjegyek, tánclépések és mozdulatok), amelyeket reprodukálható kombinációban minden alkalommal eredeti, kreatív módon rendeznek el.”³³ Ez a definíció korántsem mondható pontosnak. Az Egyesült Államok Szerzői Jogi Hivatala a következőképpen határozza meg a koreográfia fogalmát: „összefüggő táncmozdulatok és -minták sorozatának egységbe szerkesztett összeállítás.”³⁴ E megfogalmazás ugyan pontosabb, de hazánkban a fogalom pontosítására más meghatározás alakult ki. A magyar jogban használatos fogalom az SZJSZT gyakorlatából ismerhető meg, a fentiekben meghatározott „táncjáték” kifejezést az SZJSZT a táncművészeti alkotással azonos fogalomként használja.³⁵ A táncművészeti alkotás fogalmát pedig egy korábbi döntésében egyértelműen meghatározta: „Táncművészeti alkotás alatt a test mozgásával, játékaival létrehozott egyéni-eredeti művészeti alkotást értünk. Az alkotás akár írásban (vagy más módon) rögzített, akár rögzítetlen formában létező (betanult) koreográfia.”³⁶

Az SZJSZT e definíciója az Szjt. szövegében meghatározottakon³⁷ túl még egy kiegészítő követelményt tartalmaz:

27 MUNKÁCSI Péter: 100 év Berni Egyezmény – néhány gondolat Magyarország csatlakozásáról. *Copy21 blog*, blogbejegyzés, 2022. február 4. Elérhető: <https://copy21.com/2022/02/100-ev-berni-egyezmény-nehány-gondolat-magyarország-csatlakozásáról/>.

28 Berne Convention for the Protection of Literary and Artistic Works. WIPO, 1886. Elérhető: <https://wipolex.wipo.int/en/treaties/textdetails/12807>.

29 BORRONI-CARUGNO: i. m. 13. o.

30 Berne Convention for the Protection of Literary and Artistic Works, 1979, 2. cikk (1) bekezdés.

31 Az irodalmi és a művészeti művek védelméről szóló 1886. szeptember 9-i Berni Egyezmény Párizsban, az 1971. évi július hó 24. napján felülvizsgált szövegének kihirdetéséről szóló 1975. évi 4. törvényerejű rendelet.

32 SZJSZT-16/14: i. m. 1. o.

33 BORRONI-CARUGNO: i. m. 2. o.

34 SMITH: i. m. 10. o.

35 SZJSZT-20/2011: A Szerzői Jogi Szakértő Testület szakvéleményei – Balettprodukció egyéni eredeti jellege, 2011, 2. o. (a továbbiakban: SZJSZT-20/2011).

36 SZJSZT-31/2005: i. m. 2. o.

37 Szjt. 1. § (2)–(3) bekezdés.

a koreográfiát mint művet a test (avagy az emberi test) mozgásával hozzák létre az alkotók (ezért például a mesterséges intelligencia által létrehozott koreográfiák a jelenlegi magyar joggyakorlatban ilyen formában nem képezhetik szerzői jogi védelem tárgyát), ezáltal kifejezetten emberi tevékenység megletéhez köti a magyar jog a táncjáték szerzői jogi védelmét.

E meghatározásból az is kiderül, hogy a koreográfia olyan formában is védelemben részesülhet, ha nincs rögzítve, mivel ez a szerzői jogi védelemben részesülésnek nem feltétele. Amennyiben egy rögzítetlen mű mások számára felfogható, megismerhető és ezáltal beazonosítható,³⁸ az már megalapozza a szerzői jogi védelmet, ezáltal egy mű – jelen esetben egy tánc-koreográfia – védelméhez nem szükséges, hogy videóra fel legyen véve.

A koreográfia nem pusztán táncmozdulatok, lépések összefüggő egységes kompozíciójaként jöhet létre, megjelenési formái között – a páros táncokon kívül – éppúgy jelen vannak a balett és a színházi élet előadásai, mint korunk – gyakran filmekben megjelenő – csoportos táncai. Egy koreográfiának számos formája és eleme lehet, így állhat egy vagy több táncos testének meghatározott környezetben és sorrendben történő ritmikus mozgásából, elmesélhet egy témát, bemutathat egy absztrakt kompozíciót, kísérheti zene vagy szöveg, illetve előadhatják profi vagy amatőr előadók.³⁹ Ezeket az összetevőket mind figyelembe kell venni az egyes koreográfiák szerzői jogi védelmének esetről esetre történő vizsgálata során.

A koreográfiának – mint minden szerzői jogi műnek – eredetinek is kell lennie. A tánclépésekhez hasonlóan az eredetiség követelményét – főszabály szerint – a néptánc, valamint a sétálás vagy a sportmeccsek vezérszurkolóinak mozdulatsorai sem teljesítik.⁴⁰ Egy tánc-koreográfia esetén az eredetiség követelményének megítélése során szükséges figyelembe venni annak a műfajnak (esetenként szórakoztatóiparnak) a sajátosságait, amely közegben az alkotás létrejön. Ezért lehetséges, hogy egy koreográfia annak ellenére megfelelhet a szerzői jogi védelem által támasztott – eredetiség – követelménynek, hogy a megalkotóját valamilyen táncstílus vagy iskola befolyásolta az alkotás elkészítésében.⁴¹ Ez az elgondolás összhangban áll a szerzői jog azon alapvető elképzelésével, hogy az ötlet nem, csak az abból létrehozott saját mű védhető.⁴²

Az egyediség vizsgálata során szintén megállapítható, hogy nem részesülhetnek védelemben egy tánclépéshez hasonlóan mechanikus baba mozdulatai⁴³ vagy hasonló egyszerű mozgásformák, mert nem elég különlegesek ahhoz, hogy szerzői jogi védelemben részesüljenek. Az Egyesült Államok joggyakorlatához hasonlóan hazánk joga sem teszi koreográfia-

38 SZJSZT-40/2015: A Szerzői Jogi Szakértő Testület szakvéleményei – Összekapcsolt közös művek védelmi ideje, 2016. január 5., 7. o. (a továbbiakban: SZJSZT-40/2015).

39 Circular 52: i. m. 2. o.

40 Loren J. WEBER: Something in the Way She Moves: The Case for Applying Copyright Protection to Sports Moves. *Columbia-VLA Journal of Law & the Arts*, 19., 42. o.

41 MITCHELL: i. m. 20. o.

42 TATTAY-POGÁCSÁS-UJHELYI: i. m. 106. o.

43 Laura TEMME: To Be, Or Not to Be: The Potential Consequences of Granting Copyright Protection for Stage Directions. *Cybaris: An Intellectual Property Law Review*, Vol. 9, Iss. 1, 2018, 6. o.

ként védhetővé az olyan rövid, pár egyszerű mozdulatot tartalmazó táncokat, mint amilyen a „YMCA” is.⁴⁴

Mindezek alapján elmondható, hogy a táncok mint koreográfiák szerzői jogi védelemben részesíthetők. Azon túl, hogy – ha közvetve is, de – nevesítve van az Szjt.-ben egy olyan komplex páros tánc, mint a rumba vagy a kubai salsa elemeiből létrehozott koreográfia – álljon ez improvizáció, stílus és meghatározott lépéssorok bármilyen kombinációjából –, megfelelően egyéni és eredeti művészeti alkotás ahhoz, hogy szerzői jogi védelemben részesülhessen.

Megállapítható az is, hogy az SZJSZT által meghatározott definíció⁴⁵ mindezek alapján tágan értelmezi azon alkotások körét, amelyek szerzői jogi védelemben részesíthetők, ami lehetőséget ad arra, hogy – egyes esetekben – a védelemből kizárt vagy új műfajok elemeiből létrehozott művek mint koreográfiák szerzői jogi védelemben részesülhessenek. Ezen műfajok közül a három legjelentősebb a néptánc, a filmes, illetve az online táncok, ezek szerzői jogi védelmének lehetősége kerül a következő alfejezetekben rövid ismertetésre.

2.4. NÉPTÁNC ÉS A FOLKLÓR

A táncoknak jogi szempontból egy sajátos megjelenési formáját képezi a néptánc, mivel egyszerre kizárt és mégis lehetséges szerzői jogi védelme. Az alapját népi motívumok, tájegységként változó néphagyományok adják, amelyek mint a folklór kifejeződései, nem részesíthetők szerzői jogi védelemben, hiszen a kalotaszegi vagy a gyimesi táncokat nem lehet egyetlen személynek tulajdonítani, szerzőjük azonosíthatatlan,⁴⁶ előadásukra és hasznosításukra mindenki jogosult. Ugyanakkor az Szjt. lehetővé teszi, hogy a „népművészeti ihletésű, egyéni, eredeti jellegű mű”⁴⁷ szerzői jogi védelemben részesüljön. Így lehetséges, hogy a megfelelő egyediséggel rendelkező néptánc-koreográfia éppúgy védelemben részesíthető legyen, mint egy népművészeti motívumokat felhasználó, egyedi faragott bútor,⁴⁸ amennyiben annak szerzője ismert.⁴⁹ Így lehetséges, hogy pl. a szatmári néptánc vagy a *bhangra* (India Punjab tartományából származó tánc és zenei műfaj)⁵⁰ lépéseire alapuló koreográfia, ha kellően egyedi, részesülhet szerzői jogi védelemben.

2.5. FILMES TÁNCOK

A táncok egy sajátos formáját képezik a filmekben előadott táncok, amelyek gyakran ikonikus jelenetei, központi elemei a filmnek. Ilyen az Antonio Banderas által táncolt tangó a *Vezet a ritmusban*,⁵¹ vagy a „Ponyvaregény” ikonikus

táncversenyjelenete.⁵² Álláspontom szerint az Al Pacino által táncolt tangó az „Egy asszony illata” című filmben⁵³ nem, míg a „Vezet a ritmus” végén eltáncolt tangó⁵⁴ vagy a Zorro álarcában bemutatott ikonikus salsa⁵⁵ rendelkezik elég egyediséggel és eredetiséggel ahhoz, hogy szerzői jogi védelemben részesüljön. Azonban e filmek mint filmalkotások már önmagukban is szerzői jogi védelmet élveznek.⁵⁶ Ezért – annak ellenére, hogy a magyar jog ismeri a táncfilm fogalmát⁵⁷ – annak vizsgálata, hogy élvezhet-e külön szerzői jogi védelmet a film egyik jelenetében bemutatott koreográfia, nem bír jelentőséggel, mivel – a film, amelyben bemutatásra kerültek, ha más jogcímen is, de részesül szerzői jogi védelemben, így – felhasználásához, átdolgozásához a film szerzőjének engedélye szükséges.⁵⁸

2.6. ONLINE TÁNCOK

Az internet széles körű elterjedése a modern világot teljesen átalakította. Nemcsak szokásainkat változtatta meg – például rövidebb ideig vagyunk képesek egy dologra koncentrálni, mint korábban⁵⁹ –, hanem a tánc kultúrát is, így megjelentek az online térben létrejövő táncok. A TikTok-videómegosztó elterjedésével felmerült az igény – joggal – a feltöltött tartalmak jogi védelme iránt. Így előtérbe került a TikTok-táncvideókban megjelenő tánc lépések és koreográfiák szerzői jogi védelme is, amelynek napjainkban már van szakirodalma is, különös tekintettel arra, hogy a platform felhasználó feltevélei mellett hogy elismerik a videót feltöltő koreográfust mint szerzőt, arra kötelezik, hogy engedélyezze a TikToknak a videó gyakorlatilag korlátlan felhasználását.⁶⁰ Továbbá a platform kialakítása miatt a szerzőség bizonyítása is nehéz, mivel nem könnyű megállapítani, hogy ki posztolta először az adott videót és az abban szereplő koreográfiát.⁶¹

Ehhez hasonlóan kultúránk változásával a tánc típusok egy – talán – nem várt fejlődési iránya a videojáték-iparban jelent meg. A számítógépes játékok már önmagukban szellemi tulajdon-védelem tárgyát képező alkotások,⁶² ugyanakkor az interneten játszható játékok lehetőséget teremtenek arra,

44 SMITH: i. m. 10. o.

45 SZJSZT-31/2005: i. m. 2. o.

46 GYERTYÁNFY-LEGEZA: i. m. 65. o.

47 Szjt. 1. § (7) bekezdés.

48 TATTAY-POGÁCSÁS-UJHELYI: i. m. 104. o.

49 HARKAI István: Lépések a folklór kifejeződéseinek nemzetközi jogi védelmében. *Copy 21 blog*, blogbejegyzés, 2020. október 7. Elérhető: <https://copy21.com/2020/10/lepesek-a-folklor-kifejezodeseinek-nemzetkozi-jogi-vedelmeben/>.

50 Virginia GORLINSKI: Bhangra | Dance | Britannica. Elérhető: <https://www.britannica.com/art/bhangra>.

51 Ahmet VAROGLU: [HD] Antonio Banderas - Take the Lead - Tango Scene, 2011. augusztus 25. Elérhető: <https://www.youtube.com/watch?v=6lAKIYTQVKY>.

52 Manetaki: *Pulp Fiction – Dance Scene (HQ)*, 2012. szeptember 24. Elérhető: https://www.youtube.com/watch?v=WSLMN6g_Od4.

53 Movieclips: *A tangó – Egy nő illata (4/8) filmrészlet (1992) HD*, 2011. június 16. Elérhető: https://www.youtube.com/watch?v=F2zTd_YwTvo.

54 TangolitaDansOkulu, *Take the Lead – Tango*, 2012. december 23. Elérhető: <https://www.youtube.com/watch?v=yjHMMotXzhM>.

55 Movieclips: *The Mask of Zorro (4/8) Movie CLIP - A Very Spirited Dancer (1998) HD*, 2012. október 25. Elérhető: <https://www.youtube.com/watch?v=kajv6L8vF-Y>.

56 Szjt. 1. § (2) bekezdés g) pont.

57 SZJSZT-30/2003: A Szerzői Jogi Szakértő Testület szakvéleményei – A szerzőnek a mű egységét védő személyhez fűződő joga Bartók Béla: A csodálatos mandarin című zeneművéből készült táncfilm esetében. 2003. 1. o. (a továbbiakban: SZJSZT-30/2003).

58 Szjt. 29. §.

59 CHANDLER: i. m. 2. o.

60 Ali JOHNSON: Copyrighting Tiktok Dances: *Choreography in the Internet Age*, Vol. 96, Iss. 3, 2021, 14. o.

61 Crystal BROUGHAN: Tik Tok, Dance Creators, and Copyright Complications, *Marksgray.com* (blog) 2021. augusztus 12. Elérhető: <https://www.marksgray.com/tiktok-creators-and-dance-copyright-complications/>.

62 Anna PIECHÓWKA: When Video Games Meet IP Law. *WIPO Magazine*, 2021/2. Elérhető: https://www.wipo.int/wipo_magazine/en/2021/02/article_0002.html.

hogy a játékosok a játékon belül teremtsenek olyan önálló alkotást, amely szerzői jogi védelemben részesül.⁶³ A napjainkban hatalmas népszerűségnek örvendő Fortnite felhasználói is éltek a lehetőséggel, és önálló rövid táncokat hoztak létre a játékbeli karakterüknek. Az így megalkotott úgynevezett „emote”-ok jogtalan felhasználása miatt a játékot fejlesztő Epic Gamesnek komoly perrel kellett szembenéznie a közelmúltban a bíróságon.⁶⁴ Az Epic Games ellen indított perek központjában a játékosok által létrehozott és ismertté tett rövid táncmozdulatok álltak, ezeket – állításuk szerint – az engedélyük nélkül használta fel az Epic Games – amiből közvetlenül még profitra is szert tett –, ezzel megsértve a művekre vonatkozó szerzői jogait.⁶⁵

Egy, a videojátékok felhasználója által létrehozott tartalmak hasznosításával is foglalkozó tanulmány ezzel kapcsolatban megjegyzi: szükséges vizsgálni azt a kérdést is, hogy egyáltalán lehetséges-e szerzői jogi jogsértést elkövetni egy digitális avatár által előadott tánc kereskedelmi célú felhasználásával.⁶⁶ Így az ilyen és hasonló újabb és újabb esetek által feltehető kérdésekre jelenleg nem adható egyértelmű válasz. Annak ellenére, hogy mind a videojátékok, mind a TikTok jelentős népszerűségnek örvend Magyarországon, mind ez ideig ilyen ügyben nem kellett állást foglalni az SZJSZT-nek.

3. A TÁNC ÉS A SPORT KAPCSOLATA

A tánclépések és koreográfiák szerzői jogi védelmének vizsgálata során elengedhetetlen a sport és a sportmozdulatok által felvetett hasonló jogi kérdések bemutatása, mivel a tánc és a sport ezer szállal kapcsolódnak egymáshoz. A kettő ötvözetének mondható a jégtánc, ami ugyan sport, de – ahogy a neve is utal rá – egyben egy táncfajtának is tekinthető. Kapcsolódási pont a sport és a tánc között a balett, amelynek lépésekből létrejött – a szerzői jog által védett – koreográfiái⁶⁷ a tornászok által végzett mozgásokhoz,⁶⁸ valamint a tánclépésekhez hasonlóan a sportban is meghatározott lépésekhez és sorokhoz hasonlítanak. A hobbi szintű táncolás egy bizonyos

szint felett úgynevezett átalakulhat versenytáncá, ami már sport⁶⁹ a maga meghatározott lépéseivel, szabályaival, versenyeivel. Ugyanakkor nem elhanyagolható a sport és a tánc célja közötti eltérés sem, a táncosokkal ellentétben – akik önmaguk vagy közönségük szórakoztatására táncolnak – a sportolók nem a közönségükkel, hanem legfeljebb a teljesítményüket pontozó zsűrivel kívánnak „kommunikálni”, céljuk a versenyprogram minél tökéletesebb bemutatása.⁷⁰ Ezeken túl fontos megjegyezni azt is, hogy míg a sportban bemutatott mozgások szerzői jogi védelemre való jogosultsága képezheti vita vagy elemzés tárgyát, maguk a sportesemények nem részesülnek jogvédelemben.⁷¹

Szerzői jogilag védett művek létrehozására és előadására a modern technológia szinte végtelenül sok lehetőséget biztosít.⁷² A minden szögből pontosan rögzíthető, a sportolók által bemutatott tornamutatványról, kúrról⁷³ vagy más mozgássorozatról készült videofelvétel megkönnyíti annak eldöntését, hogy az adott mozdulatsor részesülhet-e szerzői jogi védelemben. De mi is – a tánchoz oly sok hasonlóságot mutató – sport meghatározása?

A sportról sem a BUE szövege, sem az Sztj. nem tesz említést. A tánchoz hasonlóan a sportnak sincs egyértelmű meghatározása, egységes fogalma. Meghatározható úgy, „mint játék, verseny vagy fizikai erőfeszítést és ügyességet igénylő tevékenység, amelyet meghatározott szabályok szerint, szórakozásból játszanak vagy munkaként végeznek”.⁷⁴ Ennél valamelyest pontosabb meghatározás a sporttevékenység definíciója, amely „meghatározott szabályok szerint, a szabadidő eltöltéseként kötetlenül vagy szervezett formában, illetve versenyszerűen végzett testmozgás vagy szellemi sportágban kifejtett tevékenység, amely a fizikai erőnlét és a szellemi teljesítőképeség megtartását, fejlesztését szolgálja”.⁷⁵ Jelen elemzés szempontjából a legpontosabb meghatározást Bussey adja, aki a sportot úgy határozza meg, hogy öt különböző csoportra bontja szét: (1) sporteseményekre, (2) megírt sportjátékokra, (3) funkcióalapú atlétikai elemekre, (4) rutinközpontú versenysportokra és (5) nem rutinközpontú versenysportokra.⁷⁶

Ha a sportnak nincs is egységes definíciója, e három megközelítés alapján megállapítható, hogy – jelen tanulmány szempontjából – elsősorban azok a – valós – sportok, sportágak tekinthetők a tánclépések és koreográfiák szerzői jogi megítéléshez hasonlatosaknak, amelyekben egy verseny során a test meghatározott mozgásával, meghatározott lépések és sorok bemutatásával valamilyen előadást, mozdulatsorozatot mutatnak be a sportolók. Ilyen lehet az atlétika, a szinkronúszás, a szertorna, a jégtánc, a pankráció vagy akár a torony-

63 Shani SHISHA: Fairness, Copyright, and Video Games: Hate the Game, Not the Player. *Fordham Intellectual Property, Media & Entertainment Law Journal*, Vol. 31, Iss. 3, 2021, 99. o.

64 Andy CHALK: Like a Blast from the Past, Epic Is Facing a New Fortnite Emote Lawsuit. *PC Gamer*, 2022. március 30. Elérhető: <https://www.pcgamer.com/like-a-blast-from-the-past-epic-is-facing-a-new-fortnite-emote-lawsuit/>.

65 Rebekah VALENTINE: 2 Milly, Alfonso Ribeiro, Others Drop Lawsuits against Epic Games over Dances, *GamesIndustry.biz* (blog), 2019. március 9. Elérhető: <https://www.gamesindustry.biz/articles/2019-03-09-2-milly-alfonso-ribeiro-others-drop-lawsuits-against-epic-games-over-dances>; Austen GOSLIN: Epic Games Hit with Another Lawsuit over Fortnite Dance Moves, *Polygon* (blog), 2022. március 29. Elérhető: <https://www.polygon.com/23002010/fortnite-dance-lawsuit-emote-kyle-hanagami-its-complicated>.

66 Elijah HACK: Milly Rocking through Copyright Law: Why the Law Should Expand to Recognize Dance Moves as a Protected Category. *University of Cincinnati Law Review*, Vol. 88, Iss. 2, 2020, 13. o.

67 Steven VARGAS: What Copyright Protections Do Choreographers Have Over Their Work? *Dance Magazine*, 2021. január 25. Elérhető: <https://www.dancemagazine.com/choreography-copyright/>.

68 Kirsten NUNEZ: Gymnastics Vs. Ballet. *Chron.com*, 2018. augusztus 22. Elérhető: <https://livehealthy.chron.com/gymnastics-vs-ballet-6741.html>.

69 Tánccsport. *Magyar TáncSport Szakszövetség* (blog). Elérhető: <https://mtasz.hu/tanccsport/>.

70 BÉKÉS Gergely: Az Előadóművészi Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle, 2021/3.

71 MEZEI Péter: Copyright Protection of Sport Moves. *Non-Conventional Copyright*, 2017. február 28., 4. o.

72 Vanessa E. RICHMOND: Skating on Thin Ice: The Intellectual Property Ramifications of a Figure Skater's Public Performance. *Marquette Intellectual Property Law Review*, Vol. 20, Iss. 2, 2016, 6. o.

73 Műkorcsolya És Jégtánc | Hogyan Válasszak Sportágat? Elérhető: <http://sportaglexikon.hu/sportagag/mukorcsolya-es-jegtanc/>.

74 Sport. Elérhető: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/sport>.

75 A sportról szóló 2004. évi I. törvény 1. § (2) bekezdés.

76 MEZEI: i. m. 6. o.

ugrás is. E sportokban bemutatott mozdulatoknak is meg kell felelniük a korábban már ismertetett, az Szjt.-ben meghatározott követelményeknek ahhoz, hogy szerzői jogi védelemben részesülhessenek. Ennek megfelelően a sportmozdulatok – mivel valamilyen funkcionális célt töltenek be – nem részesülhetnek szerzői jogi védelemben,⁷⁷ hasonlóképpen a tánclépésekhez, mert nem felelnek meg az egyéniség és eredetiség által támasztott követelményeknek, mivel a szerzői jog nem részesíti védelemben az egyszerű alaplépéseket és mozgásokat.⁷⁸

A Bussey által meghatározott öt kategória közül az első három egyértelműen nem részesülhet, a negyedik elméletben részesülhet, az ötödik pedig szinte minden bizonyossággal részesülhet szerzői jogi védelemben mint koreográfia, mivel az ebbe a csoportba tartozó művek – mint például a jégtánc – olyan, a szórakoztatás céljából létrehozott komplex, koherens lépéssorokból álló előadások, amelyek – Bussey álláspontja szerint – megfelelnek a szerzői jogi védelemben részesülés feltételeinek.⁷⁹ E gondolatmenet a hazai jogban is megállja a helyét, ahogy a tánclépések nem, de az azokból létrehozott tánc-koreográfia már részesülhet szerzői jogi védelemben, a sportlépésekből, mozdulatokból álló, megfelelő egyéni eredetiséggel rendelkező sportkoreográfia is részesülhet ugyanolyan jogvédelemben. Egy 2017-es felmérés kimutatta, hogy a bemutatott mozgásokból álló koreográfiák a sportágak nagy részében nem érik el a szerzői jogi védelemhez szükséges minimumkövetelmények szintjét, így nem részesülhet védelemben a vízilabda vagy a pankráció, de védelemben részesülhet a szinkronúszás és – különösen – a jégtánc során bemutatott mozgássor.⁸⁰ Ezáltal az úgynevezett *Twizzle-lépés*⁸¹ a jégtáncban ugyanúgy nem részesülhet szerzői jogi védelemben, mint egy *Niagara-lépés*⁸² a kubai salsában, azonban az e lépések felhasználásával létrehozott koreográfia már teljesítheti azokat a feltételeket, amelyek alapján a létrejött alkotás szerzői jogi védelemben részesülhet.

Csekély jelentőséggel bír – a jogi megítélés szempontjából –, hogy a sportolók és edzők magukat koreográfusnak és előadóművésznek tekintik, vagy sem, azonban annak, hogy a sport tekinthető úgy, mint művészet – akár csak az irodalom, a festészet vagy a zene –, anélkül ugyanis nem részesülhet szerzői jogi védelemben egy sportkoreográfia.⁸³ Ahogy az már említésre került, a sport – és a tánc – koreográfia csak akkor részesülhet szerzői jogi védelemben, ha művészeti alkotásnak

tekinthető,⁸⁴ ez a jégtánc esetében egyértelmű, de a toronyugrás vagy a szertorna esetén már közel sem, többek között ezért sem részesülhet szerzői jogi védelemben a pankráció.

A sport – és bizonyos mértékben a tánc – esetében fontos, hogy ugyanazokat az elemeket bárki felhasználhassa egy versenyprogram vagy más bemutató megalkotásakor. Ennek korlátozása ellehetetlenítené a sportot csakúgy, mint a táncot. Ha egy versenyprogram, koreográfia megalkotásakor, például lólengésnél csak Berki Krisztián engedélyével lehetne bemutatni a „Berki” nevű gyakorlatot,⁸⁵ az tönkretenné a sportágat.

Összességében megállapítható, hogy a tánchoz hasonlóan a sportban is csak egyes – nagyon egyedi és különleges – koreográfiák (például egy kűr a jégtáncban) képesek teljesíteni a szerzői jogi védelemben részesülés feltételeit. Azonban, míg a táncban e koreográfiák köre sokkal szélesebb – mert védelemben részesülhetnek társastáncok, balettpozíciók, posztmodern táncok lépéseiből létrehozott koreográfiák –, a sportban annak jellegéből fakadóan sokkal szűkebb körben részesülhetnek az egyes programok, bemutatók mint koreográfiák szerzői jogi védelemben.

4. A VIDEÓRA FELVETT TÁNCLEPÉS ESETE

Ahogy a bevezetőben említésre került, gyakran készül felvétel érdekes utcai előadásokról és zárt vagy nyílt körű esemény keretében, tánciskolában bemutatott koreográfiákról. A videofelvétel elkészítésével maga is létrehozhat egy művet, amelyhez – onnantól kezdve, hogy szerzői jogilag védett műnek minősül-e a felvett koreográfia egészen a felhasználási jogokig – számos joghatás fűződik. Mindezek bemutatása több tanulmányt is kitenne a videók felhasználásához kapcsolódó vagyoni jogoktól, a kis és nagy jogos felhasználáson⁸⁶ keresztül, a YouTube-ra feltöltött videók szerzői jogi védelméig⁸⁷ bezárólag. A soron következő alfejezetekben azonban csak a táncosok és főbb szerzői jogaik, valamint a tánc-koreográfia-alkotás készült videofelvételhez fűződő jogi kapcsolatuk általános bemutatására kerül sor.

4.1. A TÁNCOSOKRÓL

A szerzői jog rendszerében az elkészült alkotás felett az azt megalkotó szerző – a tánc-koreográfia esetén a koreográfus – rendelkezik a szerzői jogokkal,⁸⁸ ami általánosságban azt jelenti, hogy a mű felhasználásához, átdolgozásához az ő engedélye szükséges, hasonló mű elkészítése pedig az ő szerzői jogait sérti meg. A szerzőnek ezáltal számos személyhez fűződő (például névfeltüntetési joga) és vagyoni joga (például több-

77 Dennis S. KARJALA: Distinguishing Patent and Copyright Subject Matter. *Connecticut Law Review*, Vol. 35, Iss. 2, 2003, 86. o.

78 Katie M. BENTON: Can Copyright Law Perform the Perfect Foutte: Keeping Law and Choreography on Balance to Achieve the Purposes of the Copyright Clause. *Pepperdine Law Review*, Vol. 36, Iss. 1, 2008, 59. o.

79 Alexander BUSSEY: Stretching Copyright to Its Limit: On the Copyrightability of Yoga and Other Sports Movements in Light of the U.S. Copyright Office's New Characterization of Compilations. *Villanova Sports and Entertainment Law Journal*, Vol. 20, Iss. 1, 2013, 32. o.

80 MEZEI: i. m. 7–10. o.

81 Coach Julia, *How To Do Twizzles in Figure Skates - Ice Dancing Twizzles*, 2021. Elérhető: <https://www.youtube.com/watch?v=VvqVaTh9IpM>.

82 Cyrille CHOQUE: *Salsa \ Niagara*, 2012. január 22. Elérhető: <https://www.youtube.com/watch?v=KIX5AKIEnRU>.

83 Giuliana R. GARCIA: He Shoots, He Scores... and Receives Copyright Protection? How the Current State of Intellectual Property Law Fumbles with Sports. *University of Denver Sports and Entertainment Law Journal*, 2011, 6. o.

84 Szjt. 1. § (1) bekezdés.

85 Berki bemutatja a Berki nevű tornaemet – videó. *24.hu* (blog), 2016. szeptember 4. Elérhető: <http://24.hu/sport/2016/09/04/berki-bemutatja-a-berki-nevu-tornaelemet-video/>.

86 SZJSZT-14/12: A Szerzői Jogi Szakértő Testület szakvéleményei – Táncjátékhoz felhasznált zenemű szerzői jogi kérdései. 2012. szeptember 18., 2. o. (a továbbiakban: SZJSZT-14/12).

87 Gia VELASQUEZ: No Credit Where Credit Is Due: Exploitation in Copyright. *Journal of the Patent and Trademark Office Society*, Vol. 99, Iss. 4, 2017, 10. o.

88 Szjt. 4. § (1) bekezdés.

szörözéshez való jog) keletkezik a létrehozott alkotáson.⁸⁹ A táncos a – szerzői jog által védett – koreográfia felett egyértelműen rendelkezik szerzői jogokkal, bár ezt az Sztj. közvetlenül nem határozza meg, a szerzői jogok megléte nem, csak jogcímük a kérdéses. A létrehozott tánc-koreográfián – mint minden szerzői jog által védett művön – fennálló jogoknak nem csak a szerzőnek jönnek létre jogai. A mű megalkotásával – az elkészítéshez kapcsolódó teljesítményük okán – többek között az előadóművészek is szerzői jogi jogosulttá válnak.⁹⁰

Jelen tanulmányban – a táncosokat megillető legszélesebb körű jogosultságok bemutatása érdekében – a tánc-koreográfia szerzőjének a táncos tekintendő, mind előadóművészi, mind az azt megalkotó koreográfusi minőségében, ezáltal mindkét minőségből származó szerzői jogosultságok megilletik. Továbbá a vizsgált párosan előadott táncok, tánc-koreográfiák tekintetében az azokat előadó táncosok közös művet hoznak létre,⁹¹ ennek megfelelően szerzőtársaknak tekintendők. A táncosokat mint – a szerzői jog által védett – tánc-koreográfia szerzőit megilletik az alkotásukhoz kapcsolódó személyhez fűződő (nem összekeverendő a polgári jogban meghatározott személyiségi jogokkal) vagyoni jogok.

Az előadóművészek egyik legfontosabb jogosultsága, hogy hozzájárulásukat meg kell szerezni többek között az alkotás többszörözéséhez, terjesztéséhez és – rögzítetlen mű esetén – rögzítéséhez is.⁹² Klasszikusan előadóművészeknek tekinthető a színész vagy az énekes, ugyanakkor arra nézve nem tartalmaz utalást az Sztj. szövege, hogy pontosan kik minősülnek előadóművészeknek, így a táncos fogalmának sincs egyértelmű jogi meghatározása.

Természetesen a táncos előadóművészeknek minősül, azonban ez a jogban közvetett módon került meghatározásra, egyrészt az Sztj. Nagykomentárja az előadóművészek fogalmával (mint gyűjtőfogalommal) foglalkozó része a színészek és énekesek mellett a táncosokat is nevesíti⁹³ mint előadóművészeket, másrészt az SZJSZT is rögzítette joggyakorlatában,⁹⁴ hogy előadóművészeknek minősülnek. A táncosnak mint előadóművészeknek és szerzőnek a tánciskolában bemutatott vagy az utcán előadott művön fennálló legfontosabb jogai – nyilvánossághoz való közvetítés, névfeltüntetés, rögzítés engedélyezése és a vagyoni jogok – általános jelleggel az alábbiakban kerülnek bemutatásra.

A szerző személyhez fűződő jogait az Sztj. II. fejezete rögzíti, ezek közül az első a nyilvánosságra hozatal joga. Fontos megjegyezni, hogy a nyilvánosságra hozatal fogalma nem azonos az Sztj.-ben a vagyoni jogok között tárgyalt nyilvánossághoz közvetítéssel.⁹⁵ E jog gyakorlásával a szerző – jelen esetben a táncos – dönti el, hogy mikor (ha egyáltalán) juthat el a mű – egy általa meg nem határozott személyi körhöz, avagy – a közönséghez, amiből következik, hogy jogszerűen csak az első nyilvánosságra hozatal bekövetkeztéig gyakorolható

a szerző e joga.⁹⁶ A nyilvánosságra hozatal számos formában megvalósulhat, míg egy film esetén ez lehet a premiervetítés, zenemű esetében a hangfelvétel-kiadás addig a – bevezetőben leírt – videofelvétel esetében ez egy nyilvános előadással vagy online felületen – így a YouTube-on vagy Instagramon – nyilvánossághoz közvetítéssel is megvalósulhat.⁹⁷

A névfeltüntetéshez való jog a szerzőség elismerésének fontos eleme, amelynek gyakorlati alkalmazása alkotásonként eltérő lehet. Míg egy film esetén a stáblistában felsorolják a mű elkészítésén dolgozókat, egy táncvideó esetében ez már közel sem ilyen egyértelmű, tisztázása pedig igen fontos, mivel a szerző e jogában való megsértése (akár félkész művek esetében is)⁹⁸ bírósági úton történő jogérvényesítést vonhat maga után. E jog tiszteletben tartásának talán legmegfelelőbb módja, ha magában a műben (jelen esetben a videóban),⁹⁹ illetve annak címében¹⁰⁰ rögzítik előadóinak, létrehozóinak a nevét, hasonlóan a stáblistához. A névfeltüntetés joga a szerzőség elismerésére szolgál, ez éppen úgy igaz egy álnévre, mint egy közösen használt névre (például egy zenekar esetében).¹⁰¹ Az álnévhez hasonlóan kell megítélni a művésznevet is. Így a művésznev mint fantázianév¹⁰² (például Lady Gaga) feltüntetése akkor tekinthető a névfeltüntetés jog meg nem sértésének, ha arról a művész felismerhető. Ahogy minden műfajban – a színháztól a moziig – más megoldással tesznek eleget a névfeltüntetés joga által szabott követelményeknek, a tánc-koreográfiák videói esetén is több megoldás lehet megfelelő az alkotók nevének feltüntetésére.

A szerzőnek a művön fennálló vagyoni jogait az Sztj. III. fejezete szabályozza. Ezek közül van, amely a tánc-koreográfiák esetében nehezen értelmezhető, mivel a gyakorlati alkalmazás nehézkes. A vagyoni jogok lényege a mű felhasználására vonatkozó valamilyen mértékű – ilyen a többszörözés, a terjesztés vagy épp az átdolgozás – engedély megadása, amiért a szerzőt a felhasználásból származó bevétellel arányos díjazás illeti meg.¹⁰³ Bár ez a szerzői jog szempontjából fontos kérdés a táncjátékok¹⁰⁴ és koreográfiák¹⁰⁵ kapcsán is azok felhasználása – ezért az Sztj. külön fejezetben „A felhasználási szerződések” cím alatt¹⁰⁶ rendelkezik a művek ilyen módon történő hasznosításáról –, részletes kifejtésük külön tanulmány tárgyát képezhetné.

E jogokhoz szorosan kapcsolódik, hogy a koreográfiáról készített videofelvétel első mozzanata annak rögzítése, erre jogszerűen csak akkor kerülhet sor, ha a tánc-koreográfiát

89 Szerzői jogi alapfogalmak, 7. rész: Milyen jogok illetik meg a szerzőt? 2022. február 23. Elérhető: <https://www.sztnh.gov.hu/hu/szerzoi-jog/szerzoi-jogi-alapfogalmak>. (a továbbiakban: Szerzői jogi alapfogalmak).

90 TATTAY-POGÁCSÁS-UJHELYI: i. m. 110. o.

91 Sztj. 5. §.

92 Sztj. 73. §.

93 GYERTYÁNFY-LEGEZA: i. m. 466. o.

94 SZJSZT 31/2005: i. m. 4. o.

95 GYERTYÁNFY-LEGEZA: i. m. 192. o.

96 TATTAY-POGÁCSÁS-UJHELYI: i. m. 113. o.

97 GYERTYÁNFY-LEGEZA: i. m. 156. o.

98 Szerzői jogsértés megállapítása és jogkövetkezményeinek alkalmazása, Pf. 22.298/2012/7. (Fővárosi Ítéltábla 2013. június 6.).

99 Urban Avenue, *Daniel & Desirée Sensual Bachata Fusion*, 2014. december 18. 3:20. Elérhető: https://www.youtube.com/watch?v=NdTdX4_aQH0.

100 Ritmo Salsa, *Wilmer y Maria - Salsa @Callesol 2018*, 2018. május 30. Elérhető: <https://www.youtube.com/watch?v=f5r6VTAsvIw>.

101 GYERTYÁNFY-LEGEZA: i. m. 486. o.

102 Salsamalsa, *Terry (SalsAlianza) - Melisa Sahra Katilmiş - Cha Cha Cha | LLF-2017*, 2017. szeptember 17. Elérhető: <https://www.youtube.com/watch?v=18v1dYjkoOE>.

103 Sztj. 16. § (4) bekezdés.

104 Szerzői jogdíj megfizetése, Pf.21.300/2016/5. (Fővárosi Ítéltábla 2017. március 30.).

105 Szerzői jogdíj megfizetése, P.20.190/2020/21. (Fővárosi Törvényszék 2021. február 17.).

106 Sztj. V. fejezet.

készítő és a táncos engedélyt adott.¹⁰⁷ Egy tánciskolában vagy hasonló zárt rendezvényen bemutatott koreográfia felvételéhez hozzájárulás tekinthető a rögzítés engedélyezésének, ha a táncosok úgymond „feltáncolják” videóra a figurát a jelenlévők számára. A létrejött videó természetesen önmagában is keletkeztethet szerzői jogokat, amennyiben megfelel a szerzői jogi védelemben részesülés (egyéniség, eredetiség) követelményeinek, az így létrejött művet nevezzük származékos műnek.¹⁰⁸ Ezek létrehozásához természetesen az eredeti koreográfia szerzőjének felhasználási engedélye szükséges, ugyanakkor az így létrejött művön – mint szerzőnek – a videó készítőjének is keletkeznek szerzői jogai. Azonban míg egy speciális táncelőadás¹⁰⁹ felvétele – hasonlóképpen egy filmben szereplő táncokoreográfiához vagy táncfilmhez – esetén létrejöhet származékos mű, addig egy egyszerű táncokoreográfiát okostelefonnal felvevő amatőr videó aligha teljesíti a szerzői jogi védelemben részesülés követelményeit (az olyan speciális eseteket kivéve, amikor például e felvételekből gyűjtéményes mű¹¹⁰ jön létre).

Összességében a bevezetőben felhozott példák szerinti videofelvételek létrehozásához jó eséllyel a szerző engedélye szükséges, és azok jogszerű használatához – legyen ez többszörözés, felhasználás vagy megosztás – a szerző engedélye kell, emellett pedig alkotói tevékenysége tiszteltben tartása végett nevének (akár a címben, elírásban vagy más módon) feltüntetése is elengedhetetlen.

5. SZABAD FELHASZNÁLÁS

Ahogy az megállapításra került, a táncokoreográfia – mint mű – elkészítéséhez és felhasználásához a szerző engedélye szükséges, amiért – főszabály szerint – őt megfelelően arányos díjazás illeti meg. Van lehetőség arra, hogy a táncról készített videót ezek nélkül használja készítője. Ezt hívjuk szabad felhasználásnak, amely, mint a szerzői jog korlátja lehetővé teszi, hogy a művet az Sztj.-ben meghatározott szabályok szerint anélkül használhassa fel a videofelvétel készítője, hogy ahhoz a szerző engedélyt kérné, vagy a felhasználásért díjat fizetne.¹¹¹ A szabad felhasználás azonban csak meghatározott – kiterjesztően nem értelmezhető – esetekben lehetséges.¹¹² Ezek közül a magáncélú többszörözés az a jogcím (amennyiben jogszerűen fért hozzá a felhasználó az alkotáshoz), amely alapját képezheti egy táncokoreográfiáról készült videó felhasználásának. E fejezetben ennek a lehetősége kerül megvizsgálásra a tánciskolában vagy egyéb zárt rendezvényeken készült videók kapcsán (az utcán, nagyközönség előtt előadott táncok esetének vizsgálatára azok lehetséges polgári jogi jogkövetkezményei miatt nem kerül sor).

Annak eldöntésére, hogy egy mű felhasználása szabad felhasználásnak minősül-e, azt alá kell vetni az úgynevezett há-

romlépcsős teszt szerinti vizsgálatnak. Ezt a tesztet még a BUE vezette be, később a TRIPS Megállapodás¹¹³ bővítette ki, az Európai Unió jogába pedig *Az Európai Parlament és a Tanács 2001/29/EK irányelve (2001. május 22.) az információs társadalomban a szerzői és szomszédos jogok egyes vonatkozásainak összehangolásáról* vezette be.¹¹⁴ Ennek megfelelően a tesztet a magyar jogban az SZJSZT is alkalmazza szakértő véleményének kialakítása során, amely alapján egy mű felhasználása így csak akkor minősülhet szabad felhasználásnak, ha az alábbi feltételek teljesülnek *i. amennyiben nem sérelmes a mű rendes felhasználására, ii. indokolatlanul nem károsítja a szerző jogos érdekeit, és iii. megfelel a tisztesség követelményeinek és nem irányul a szabad felhasználás rendeltetésével össze nem férő célra.*¹¹⁵

Az első feltételnek egy tánciskolai koreográfia felvétele megfelel, ugyanis a létrehozott mű – a táncokoreográfia – célja egy adott lépés, lépéssor bemutatása és megtanítása, azáltal, hogy rögzítik, annak ismétlése és megtanulása könnyebbé válik, az így elsajátítható tudás megszerzése pedig a táncosok – tanárok – által létrehozott mű (koreográfia) elsődleges célja. Alapvetően a videó felvételével nem merül fel, hogy a táncosoknak – mint előadóművészeknek és koreográfusoknak – bármely szerzői joga is sérülne, és a tisztességtelen felvétel létrehozásáról sem beszélhetünk, hiszen a videót nem titokban vagy lesből készítették. A szabad felhasználás céljával nem összeegyeztethetetlen a videó készítése és használata, amennyiben annak célja a bemutatott tánc tudás elsajátítása, ismétlése és ilyen szellemiségben történő megosztása.

További követelmény, hogy egy szabadon felhasznált mű jogszerű forrásból kell, hogy származzon (az internetre illegálisan felkerült és onnan letöltött művek ezért nem képezhetik szabad felhasználás tárgyát), jövedelemszerzés vagy jövedelemfokozás célját közvetve sem szolgálhatja (tehát lehetséges jogszerűen egy táncvideó saját gépen történő tárolása vagy más, mondjuk a táncórán részt vevővel történő megosztása, ameddig ezért a videó készítője nem kér pénzt).¹¹⁶ Míg az előbbi követelmény a táncvideó jelen tanulmányban vizsgált készítésével kapcsolatban nem vet fel különösebb problémát, amennyiben a videó elkészítéséhez a táncosok hozzájárultak, az utóbbi feltétel meghatározó jelentőségű lehet. Onnantól fogva, hogy a felvett videót, videókat azok létrehozója már kereskedelmi forgalomban kezdi el árulni, a videó felhasználása kikerül a szabad felhasználás köréből. E tevékenységével megsértheti a táncosok szerzői jogait – ezzel károsítva a szerző(k) jogos érdekét –, végső soron pedig ellentétes lesz a szabad felhasználás eredeti – oktató jellegű – céljával is. A tánciskolában felvett koreográfiáról így összességében elmondható, hogy megfelel a szabad felhasználás követelményének, így magáncélú többszörözése jogszerű.

107 Sztj. 73. § (1) bekezdés a) pont.

108 TATTAY-POGÁCSÁS-UJHELYI: i. m. 109. o.

109 Salsa Vida, *Star Wars Salsa Dancing - May the 4th Be With You! (Binary Sunset)*, 2021. május 4. Elérhető: https://www.youtube.com/watch?v=eR1EYIM_7TO.

110 TATTAY-POGÁCSÁS-UJHELYI: i. m. 106. o.

111 Sztj. 33. § (1) bekezdés.

112 Szerzői jogi alapfogalmak, i. m. 9. rész.

113 1998. évi IX. törvény az Általános Vám- és Kereskedelmi Egyezmény (GATT) keretében kialakított, a Kereskedelmi Világszervezetet létrehozó Marrakesh-i Egyezmény és mellékleteinek kihirdetéséről. Elérhető: <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=99800009.tv>.

114 MEZEI: i. m. 17. o.

115 SZJSZT-16/14: i. m. 3. o.

116 TATTAY-POGÁCSÁS-UJHELYI: i. m. 180–181. o.

6. ZÁRÓ GONDOLATOK

A táncművek meghatározása és elhelyezése a szerzői jog rendszerében közel sem egyértelmű. A sokféle létező stílus, táncstílus mellett a megjelenő újabb műfajok is számos jogértelmezési nehézségre adnak okot, amit a jogszabály csak közvetve határoz meg, így egyes kérdések megválaszolásához a joggyakorlat széles körű áttekintése is szükséges. A szerzői jog által vizsgált más kérdésekhez hasonlóan a jelen tanulmány tárgya is eseti elbírálást igényel, így nem állapítható meg univerzális szabály a szerzői jogi védelem feltételeinek teljesülésére vonatkozólag, azt minden lépés, koreográfia vagy előadás esetén külön-külön kell vizsgálni.

Maguk a tánclépések egyértelműen nem részesülhetnek szerzői jogi védelemben, mint táncművek. Bár elméletben létezhet olyan egyedi, rövid tánclépés, amely megfelelhet a szerzői jogi védelem által támasztott követelményeknek, azonban az ilyen lépések védelemben részesítése a gyakorlatban rendre sikertelenül zárult. Egy tánclépés a táncművészeti alkotások alapvető építőeleme, amelyet egyéb mozdulathoz vagy taglejtéshez hasonlóan a szerzői jog nem fog védeni, hiszen ez minden hasonló alkotás alapvető elemévé válhat,¹¹⁷ emellett pedig – többek között rövidege okán – nem is megfelelően egyéni és eredeti ahhoz, hogy szerzői jogi védelemben részesüljön. Ezért a tánclépéseket a mindenkori szerzői jogi szabályozás nem részesítheti alkotásként szerzői jogi védelemben, mivel azok minden műfaj olyan alapkövei, amelyek jogszerű felhasználásának lehetőségét a jövő művészei számára meg kell hagyni.¹¹⁸

A koreográfiát a lépésekkel ellentétben már – közvetve ugyan – nevesíti az Sztj. mint a szerzői jog által védett alkotást. Ezáltal nemcsak a színházi vagy balett-, hanem a tánc-

koreográfiák is részesülhetnek szerzői jogi védelemben. E védelem sajátossága, hogy a sporthoz – különösen a jég-tánc – hasonlóan sokszor azok az elemek, amelyekből a koreográfia felépül, nem képezhetik szerzői jogi védelem tárgyát, de a belőlük létrehozott, megfelelő sorrendben megalkotott kompozíció – a táncmű – már igen. Így lehetséges, hogy egy BAFTA-díjas¹¹⁹ táncelőadás,¹²⁰ amelynek egyszerű lépései nem részesülhetnének védelemben, mint tánc-koreográfia már egy olyan különleges egyéni és eredeti alkotást hoznak létre, amely joggal tarthat igényt szerzői jogi védelemre.

A koreográfiák a táncot már a BUE megléte óta – avagy közel száz éve – hivatottak védelemben részesíteni.¹²¹ Ahogy azt egy olasz bíróság már a 2000-es évek elején megállapította, egy salsa – vagy bármely hasonló – koreográfia részesülhet szerzői jogi védelemben, amennyiben az eredeti, és ebből következően észrevehetően különbözik attól a műfajtól – a példa esetében a kubai salsától –, amelyre épül, ezzel megteremtve a tánc-koreográfia egyediségét.¹²²

Mindez természetesen úgy értendő, hogy kubai salsa lépéseket táncolva, a táncra jellemző figurákat sorrendbe helyezve hoznak létre egy koreográfiának minősülő alkotást a szerzők, amelyet e figurák meghatározott sorrendbe helyezésével, szólórészek beillesztésével és más táncművészeti elemekkel tesznek egyedivé. Az így létrehozott táncművészeti alkotáson a táncosoknak számos joga keletkezik, amelyek díjigényeket és engedélyezési kötelezettséget is vonnak maguk után. Ugyanakkor a tánciskola keretein belül felvázolt példa lehetőséget biztosít arra, hogy e koreográfiákat az azokat felvevő személyek meghatározott célra szabadon felhasználhassák.

117 SZJSZT-31/2005: i. m. 5. o.

118 KARJALA: i. m. 85. o.

119 Bafta TV Awards 2022: The Full List of Winners, Virgin Media must-see moment *The Guardian*, 2022. május 8. Elérhető: <https://www.theguardian.com/tv-and-radio/2022/may/08/bafta-tv-awards-2022-the-list-of-winners-as-they-happen>.

120 BBC Strictly Come Dancing, *Rose & Giovanni dance Couple's Choice to Symphony ★ The Final ★ BBC Strictly 2021*, 2021. december 18. Elérhető: <https://www.youtube.com/watch?v=O1GYplm3wqY>.

121 MEZEI: i. m. 13. o.

122 BORRONI-CARUGNO: i. m. 19. o.